

Tanıtım

Tema: **Bir Diyeceğim Var**

Konu: **Geleneksel Türk Tiyatrosu**

Alt Konular: **Karagöz Oyunu**

Temanın Amacı: Geleneksel Türk tiyatrosunu tanımak, izlemek ve o dönemin zihniyeti ile ilgili bilgi sahibi olmak.

Anahtar Kavramlar: Güldürü, taklit, ağız, hayalbaz, gölge oyunu, mukaddime, muhavere, fasıl, palanga, yeni dünya...

Köprü Kurma

Toplumsal Olayları Yansıtır:

- Halkın yaşadığı ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlar sahneye taşınır.
- Günlük yaşamdan kesitler, komik ve eleştirel bir dille sunulur.

Dil ve Anlatım Günlük Hayattandır:

- Oyuncular, halkın konuşma diliyle oynar; süslü ve yapay dil kullanılmaz.
- Yerel ağızlar, deyimler ve atasözleri sıkça kullanılır.

Halkın Mizah Anlayışını Taşır:

- Espri, taklit, abartı ve hiciv gibi öğelerle halkın güldüğü şeyler sahnede yer bulur.
- Gündelik hayattaki aksaklıklar mizahi bir dille eleştirilir.

Karakterler Günlük Yaşamdan Alınır:

- Tipler (Karagöz, Kavuklu, Pişekâr vb.) halkın içinden kişilerdir.
- Esnaf, memur, köylü, zengin gibi toplumun farklı kesimlerinden insanlar temsil edilir.

Eğitim ve Öğreticilik Görevi Vardır:

- Günlük yaşamdaki hatalar, yanlış davranışlar eleştirilerek seyirciye ders verilir.
- Ahlaki ve toplumsal değerler eğlenceli bir biçimde aktarılır.

Gündemle İlişkilidir:

- Oyunlar genellikle güncel olaylara göndermeler içerir.
- Politik, sosyal ya da ekonomik gelişmeler dolaylı biçimde ele alınır.

Doğaçlamaya Dayanır:

- Oyuncular, seyircinin tepkilerine göre anında değişiklik yapabilir.
- Bu durum, günlük yaşamla doğrudan bir etkileşim kurar.

Halkın Katılımı Önemlidir:

- Seyircinin tepkisi, oyunun akışını etkiler.
- Bazen seyircilerle doğrudan diyalog kurularak günlük hayata dair konuşmalar yapılır.

Çıkmış Soru 2

Zurnacı, Pişekâr havasını çalar. Pişekâr meydana gelip iki eliyle seyirciyi selamladıktan sonra zurnacıyla şöyle konuşur:

Pişekâr: Amma benim pehlivanım!

Zurnacı: Buyur benim pehlivanım!

Pişekâr: Bu da hesap değildir.

Zurnacı: Nedir hesabın?

Pişekâr: Borcu sıkıyor kasabın? “Yazıcı oyununun taklidini aldım, çal da oyunumuz başlasın, tenezzülen teşrif buyurun zevât-ı kirâm zevk-yâb olsunlar.” der.

İçerik özellikleri dikkate alındığında bu parça, orta oyununun hangi bölümünden alınmış olabilir?

- A) Muhavere B) Tekerleme C) Fasil
D) Bitiş E) Giriş

(2022 AYT)

Pişekâr, meydana zurnacı eşliğinde yeni gelmiştir ve ortada Kavuklu da yoktur. Yani oyun daha yeni başlamaktadır. Dolayısıyla bu parça orta oyununun “giriş” bölümünden alınmıştır.

Cevap E

Örnek Metin

(Zurna, Bülbül havası çalar. Pişekâr, pastav elinde, çıkar, meydana dolaşır. Zurna keser. Etrafa iki el ile selam verir.)

KAVUKLU— (Huzzâra.) Beyler, efendiler! Oyunumuz “Mahalle Baskını veya Şalgam Hoca.” Çalsın çalgıcı ağalar, usûl ü âheng ile, veli-nimetler temâşâ buyursunlar... (Zurnanın önüne gelir durur.) (Zurna, Rumeli gelin havası çalar, Kavuklu, zembili omzunda bir Kambur’la meydana gelir, bir defa dolaşır ve vekaar ü azametle Kambur’a döner.) (...)

PİŞEKÂR — Efendim, bendeniz yemek meraklısıyım da her kime tesadüf etsem yemek tertibi sorarım.

KAVUKLU — Sor bakalım.

PİŞEKÂR — Pazardan patlıcan mı aldınız?

KAVUKLU — On tane kadar. Onu da bu becerebildi. Sakın sen gitme, dayak yersin.

PİŞEKÂR — Dayak yemek, ne münasebet? Paramla mal alacağım.

KAVUKLU — Biz, görmeden aldık da.

PİŞEKÂR — Latifeyi bırakın. Ne yemeği yapacaksınız? Karnıyarık mı?

KAVUKLU — Karnıyarığı sevmem. Hasta gibi yatar.

PİŞEKÂR — Mutlak kızartma olacak.

KAVUKLU — Ona da çok yağ lazım.

PİŞEKÂR — İmambayıldı da hoş olur.

KAVUKLU — Iskatta bayılırsa helvayla turşuya çok dalar.

PİŞEKÂR — Aman efendim, meraklıyım. Şu patlıcanları mutlak oturtma yapacaksınız.

KAVUKLU — Oturtmayı pek severim, pişirmesi müşkül.

PİŞEKÂR — Efendim kolay. Ben size tarif edeyim.

KAVUKLU — Sandalye filan tedarik edecek miyiz?

PİŞEKÂR — Ne lüzumu var. Tepsie oturacak.

KAVUKLU — Bağdaş filan kuracak mı?

PİŞEKÂR — Müsaade buyurun da tarif edeyim.

KAVUKLU — Anlat bakalım.

PİŞEKÂR — Evvela patlıcanları pare pare doğrarsınız.

KAVUKLU — Doğradık.

PİŞEKÂR — Kemerse olmaz haa!

KAVUKLU — Kemer değil, sarnıç... Ne biçim laflar bunlar?

PİŞEKÂR — Her ne hâl ise... Yağla kıymayı tavaya atar, kavurursunuz. Ba'dehû soğanı alır, evvela bıyığını kesersiniz.

KAVUKLU — Sakalını da tıraş ederiz, dımdızlak kalır. (...)

PİŞEKÂR — Yok efendim... Soğanı kıymaya karıştırır, kardeş edersiniz.

KAVUKLU — Süt kardeş mi olacaklar?

PİŞEKÂR — Yok efendim... Patlıcanları da kızartır, tepsie dizer, üstüne harcını korsunuz. Bir taşım kaynar, olur oturtma.

KAVUKLU — Benim bildiğim, bu kadar teferruatlı oturtmayı gizli yapmalı.

PİŞEKÂR — Neden gizli olsun?

KAVUKLU — Her görenin gözü kalır, isâbet-i ayna uğrar. (...)

EYLEMSİLER (FİİLİMSİLER)

Fiil anlamı taşıyan ancak fiil gibi çekimlenemeyen; ad, sıfat, zarf, edat, bağlaç görevlerinde kullanılan sözcüklere fiilimsi (eylemsi) denir.

Fiilimsilerin Özellikleri

- Fiilimsiler, fiil değildir ancak fiile benzer sözcüklerdir.
- Fiil gibi çekimlenemez ancak olumsuzları yapılabilir.
- Bunların her biri için ayrı ayrı fiilimsi ekleri vardır.
- Bu ekler, mutlaka fiil kök veya gövdelerine gelmek zorundadır.
- Eklendikleri fiilleri cümlede "isim, sıfat, zarf" yaparlar.
- Fiilimsiler, cümlede doğrudan yüklem olmaz; ek-eylem olarak yüklem olur.
- İsim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil olmak üzere üçe ayrılır.

İsim-fiil (Ad-eylem)

Fiil anlamı taşıyan ama fiiller gibi çekimlenemeyen ve ad görevli kullanılan fiilimsilere **isim-fiil** denir.

- Fiillere getirilen "-ma, -ış, -mak" ekleri ile yapılır.
- Bu ekler, büyük ünlü uyumu kuralına göre eklendiği sözcük içinde değişiklik gösterecekleri için "-ma, -me, -ış, -iş, -uş, -üş, -mak, -mek" şekillerinde olabilir.
- Bu ekler, fiillere gelerek onları cümle içinde "isim" yapar.

Önemli

Ezberlemek için "**mayışmak**" sözcüğünü kullanabilirsiniz.

Örneğin

Beklemeden **sevmek**, en güzel duygudur.

sev- (fiil kökü) + **mek** (isim-fiil eki)

Değer verdiklerinle **görüşmek**, insanı çok mutlu eder.

Ben de sizinle kütüphaneye **gitmeyi** istiyordum.

Saz **çalmayı** hiç bu kadar istememiştim.

Ailem, eve **giriş** saatimi biraz öne çekti.

Onun bize **bakışıyla** bir anda sessizliğe büründük.

*Yukarıdaki isim-fiil eki almış fiilimsilerin başka cümlelerde olumsuz şekilleri de mümkündür. Olumsuzluk eki isim-fiil ekinden önce gelir.

sevmemek, görüşmemek, gitmeme, çalmama, girmeyiş, bakmayış

Önemli

İsim-fiil eki aldığı ve fiilimsi olma kriterlerine uygun olduğu hâlde kalıplaşarak bir varlığın, kavramın adı olan sözcükler vardır. Bunlar fiilimsi olarak kabul edilmez.

Elindeki **çakmak**, çok tehlikeli duruyordu.

Yazın **dondurma** yemeden duramıyordu.

Bu konuda size ancak alt kattaki **danışma** yardımcı olabilir.

Bir Adım İleri

Olumsuzluk eki olan "-ma, -me" eki ile isim-fiil eki olan "-ma, -me" eki karıştırılmamalıdır.

- ✓ Odasını temizleme alışkanlığı pek yok. (İsim-fiil Eki)
- ✓ Benim odamı bir daha temizleme lütfen! (Olumsuzluk Eki)

Örnek 1

(I) MÖ 220 yılında kurulan Asya Hun Devleti, konargöçer Türklerin Asya'nın içlerinde siyasi bütünlüğü sağlayarak kurdukları bilinen ilk devlettir. (II) MÖ 209 yılında Mete'nin kağan olması ile Asya Hunları seferler düzenleyerek Çinlileri yenilgiye uğratmıştır. (III) Asya Hun Devleti Dönemi, Türk tarihi açısından ordu yapılanmasından devlet teşkilatına kadar birçok alanda ilklerin ortaya konulduğu bir dönemdir. (IV) Asya Hunları artan taht kavgaları sonucunda güney ve kuzey olmak üzere ikiye ayrılmıştır. (V) Sonrasında hem komşularıyla hem de Çin'le olan mücadeleler neticesinde MS 216 yılında tamamen yıkılmıştır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde isim-fiil vardır?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) III ve IV E) II, III ve IV

II.de "olması", III.de "yapılanmasından" ve IV.de "olmak" sözcükleri isim-fiildir.

Cevap E

Sıfat-fiil (Ortaç)

Fiil anlamı taşıyan ancak fiil gibi çekimlenemeyen ve sıfat görevinde kullanılan fiilimsilere **sıfat-fiil** denir.

- Fiillere getirilen "-an, -ası, -mez, -ar, -dik, -ecek, -miş" ekleri ile yapılır.
- Bu ekler de büyük ünlü uyumu kuralına göre eklendiği sözcük içinde değişiklik gösterecekleri için "-an, -en, -ası, -esi, -maz, -mez, -ar, -er, -dik, -dik, -duk, -dük, -acak, -ecek, -mış, -miş, -muş, -müş" şekillerinin olduğunu bilmeliyiz.

Örneğin

Erken **kalkan** kişi, günü verimli kullanır.

Yıkılan duvarlar, geçit vermiyor bize.

Kaçınılmaz bir sona doğru ilerliyordu.

Koşar adımlarla yanımızdan uzaklaştı.

Bilindik esprilerle bizi güldürmeye çalışır.

Gelecek yıl en başarılı futbolcularla anlaşacağız.

Bu, **görölmüş** bir olay değildi!

Önemli

Sıfat-fiillerin olumsuz şekilleri de vardır:

Ağlamayan çocuğa mama vermezler.

Olmayacak duaya âmin denmez.

Örnek 2

- I. Elimi beş yerinden dağladı beş parmağın,
Bağrımda da yanmadık bir yer bırakmadan git.
- II. Bir nefes dinlemeden yıllarca koşmak sana,
Aramak her tarafta...Bulmamak asla seni.
- III. Gönlümüz, bayrağı öğrendiği günden beri ta
Duymamıştır bu kadar hüznünü yıldızla ayın!
- IV. Bu akşam bilmediğim bir âlem içindeyim,
Ya rüyada bir seyyah ya semavi Çin'deyim,
- V. Ey suyun sesinden anlayan bağlar,
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi.

Numaralanmış dizelerin hangisinde sıfat-fiil yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

I.de "yanmadık" sözcüğü, III.de "öğrendiği" sözcüğü, IV.de "bilmediğim" sözcüğü, V.de "anlayan" sözcüğü sıfat-fiildir. II.de sıfat-fiil yoktur.

Cevap B

Önemli

Sıfat-fiiller de sıfatlar gibi adlaşabilir:

Gelen, gideni aratır.

Atılacakları kapının dışına koyar mısın?

Çürümüşleri sebzeliikten alıp tezgâha koydu.

Bir Adım İleri

Bazı sıfat-fiil ekleri ile başka ekler benzerlik göstermektedir. Bunları karıştırmamak gerekir. Fiilimsiler ve eklerini ayırt etmek için birçok yöntem vardır fakat en önemlisi eki alan sözcüğün fiil kök, gövdesi olup olmadığına ve sözcüğün cümlede sıfat görevinde kullanılıp kullanılmadığına bakmaktır. Karıştırılan ekler:

"-mez, -maz":

Karşımıza **çıkamaz** sokak çıktı. (Sıfat-fiil Eki)

O, bu aralar sokağa hiç **çıkamaz**. (Geniş Zaman Kipinin Olumsuzluk Eki)

"-ar, -er":

Çalar saati 07.00'ye kurmayı unutma. (Sıfat-fiil Eki)

Saatim, her sabah 07.00'de çalar. (Geniş Zaman Kip Eki)

"-acak, -ecek":

Akacak kan, damarda durmaz. (Sıfat-fiil Eki)

Elbet bu köy çeşmelerinden sular **akacak**. (Gelecek Zaman Kip Eki)

"-mış, -miş, -muş, -müş":

Çürümüş dişlerini bu sabah çekti. (Sıfat-fiil Eki)

Dişleri, küçük yaşta **çürümüş**. (Öğrenilen Geçmiş Zaman Kip Eki)

Örnek 3

Ve kederi de yaşamalısın, namusluca, bütün benliğine

Çünkü acılar da sevinçler gibi olgunlaştırır insanı

Kanın karışmalı hayatın büyük dolaşımına

Dolaşmalı damarlarında hayatın sonsuz taze kanı

Yaşadıklarından öğrendiğim bir şey var:

Yaşadın mı büyük yaşayacaksın, ırmaklara, göğe, bütün evrene karışıracasına

Çünkü ömür dediğimiz şey, hayata sunulmuş bir armağandır

Ve hayat, sunulmuş bir armağandır insana.

Bu dizelerde numaralanmış sözcüklerden hangisi fiilimsi değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

I.deki "dolaşımına" sözcüğü addır, fiilimsi değil.

Cevap A

Etkinlik-1

KAVUKLU – (...) Bizimki şöyle bir ilerler gibi oldu. Ama inatçı mı inatçı. Ön ayaklarını direledi, dayandı kaldı; ihtiyar mihtiyar, hayvanın bu hâline şaşakaldım. Arabacı biraz daha zorlayınca hayvanın ayakları tramvay yolunda olduğu için kızak kayar gibi ilerlemeye başladı. Nihayet hayvan da alıştı, yürür dü. Arkamda, alayın azametini sorma. O araba, iki tarafın arabacıları, davetliler, kendi kendini davet edenlerle beraber lebalep dolu idi. Beyazıt'tan, Fatih'ten, Edirnekapı'sı dışarısına çıktık.

PİŞEKÂR – Orada bakla tarlaları filan vardır.

KAVUKLU – Evet. Yol uzak, hava da sıcak olduğu için, geline bir parça nefes aldirmek maksadıyla Bayrampaşa'da durduk; arabanın kale tarafına olan kapısını açtık, biz de mahalle delikanlılarıyla atlardan inerek tekrar yola koyulduk. Tam Topkapı'ya geldiğimiz sıralarda idi, gelin arabasından yenge hanım başını çıkarıp: “– Ali Efendi! Ali Efendi!... Ben sıcaktan uyumuş kalmışım. Şimdi gözümü açtım, ne göreyim, gelin yanımda yok. Acaba Bayrampaşa'da mı kaldı, düştü mü, ne oldu? bilmiyorum.” demesini mi!

PİŞEKÂR – Eyvah, Aliciğim! Ne yaptın?

KAVUKLU – Ne yapayım. Pek fena bir vaziyet. Arabayı boş göndersem güvey evinden gelin soracaklar, kızın evine gitsem babası benim yakama yapışacak. Bir lahza düşündüm, derhâl vaziyeti kavradım. Misafir arabalarını, yavaş yavaş yürümelerini tembih ederek düğün evine doğru yolladım; gelin arabalarını geri çevirttim, aynı yoldan ters geri, aramaya başladım.

PİŞEKÂR – Aman ya Rabb'il.. Eey, sonra?

KAVUKLU – Bayrampaşa'ya gelince yüreğim ferahladı.

PİŞEKÂR – Gelini mi gördün?

KAVUKLU – (...) Gelin, gelincik! Bakla tarlasına girmiş, sefasına bakmıyor mu?

PİŞEKÂR – Ah! Gözün aydın!

KAVUKLU – Hemen, bir şey söyletmeden, kucaklayıp arabaya attım. “– Sür, arabacı! Sür, arabacı!..” Bir sorlukta Macuncu'ya geldik. Ama herif kızmış, şeker köpürmüş, “– Nerede kaldın, a münasebetsiz! Az daha şekeri yakıp kıvamı kaçırıyordum.” dedi. Hiddetle elimden o güzelim gelinciği aldığı gibi şeker attı, bir limon sıkı, tencereyi aşağı indirdi.

1. Bu parçadaki isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiilleri aşağıdaki tabloya yazınız.

İsim-fiil	Sıfat-fiil	Zarf-fiil
ilerlemeye nefes aldirmek yürümelerini aramaya	edenlerle olan geldiğimiz	zorlayınca inerek çıkarp tembih ederek gelince söyletmeden kucaklayıp yakıp

1.

Kattı Kemal Paşa'nın ordusu düşmanı uğruna
I
Pişman etti anasından doğduğuna.
II
Çevirdi Sakarya, çevirdi süvariler,
Veryansın etti topçu,
Veryansın etti piyadeler.
Kattı Kemal Paşa'nın ordusu sürdü gitti,
Yetiştikçe vurdu düşmana.
III
Hayın düşman sarhoş gibi sallana sallana
IV
On beş günde İzmir'i dar buldu,
Ölen kurtuldu, sağ kalan teslim oldu.
V

Bu dizelerde numaralanmış sözlerden hangisi fiilimsi değildir?

A) I B) II C) III D) IV E) V

2.

Karagöz, deriden yapılmış çeşitli tasvirlerin beyaz bir perdenin
I
arkasından ışık verilerek oynatılması tekniğine dayanan bir
II III
gölge oyunudur. Adını, oyunun iki başkişisinden biri olan
Karagöz'den alır. Karagöz oyunu için "hayal", "hayal-i zıll" gibi
terimler de kullanılır. Doğu ülkelerine özgü bir sanat anlayışı
IV
olan gölge oyununu, Türklerin ne zaman kullanmaya başladığı
V
ile ilgili çeşitli görüşler vardır. Bir rivayete göre Sultan Orhan
zamanında bir cami inşaatında Karagöz demir, Hacivat duvar
ustası olarak çalışmaktadır. Bu ikilinin nükteli konuşmaları
herkes tarafından çok beğenilir.

Bu parçada numaralanmış fiilimsiler türlerine göre eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

3.

ANKARA FEN ELMA ŞEKERİ İLKOKUL MÜDÜRLÜĞÜNE

ANKARA

Velisi bulunduğum 4/A sınıftaki 308 no.lu öğrenciniz
I
Uygar Sadık Kelkit, 2025/2026 eğitim ve öğretim
yılında ilkokulu tamamlamıştır. Dört yıl boyunca
verdiğiniz emeklerden dolayı teşekkür edip Uygar'ın
II III
ortaokulu da okulunuzda okuyarak okulunuzdan
IV
mezun olmasını istiyorum.
V
Gereğini arz ederim. Saygılarımla...

25/06/2026
(İmza)
Hasan Kelkit

Bu dilekçede numaralanmış fiilimsiler türlerine göre eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

4.

(I) Tarih, tarihçilerin kanıtlara ve belgelere dayanarak yeni-
den kurmaya ve şekillendirmeye çalıştıkları geçmişin kurgu-
su ve eldeki belgelerle ortaya konan geçmişin yansıması-
dır. (II) Bir başka deyişle tarih, geçmiş yaşantıların bugünü
anlamak ve geleceğe yön vermek amacıyla anlaşılabilir ve
anlatılabilir bir forma dönüştürülmesidir. (III) Tarihçiler, araş-
tırmalarını kendi yaşadıkları dönemde yaptıkları için geçmi-
şi değil, geçmişten artakalan ve günümüze ulaşabilen izleri
yorumlar. (IV) Bu nedenle tarih disiplini, tarihçilerin kendi
özgün bakış açılarıyla ortaya koyduğu soruların cevaplarını
yansıtır. (V) Tarih; toplumdaki sürekliliği, siyasal ve sosyal
değişimleri, insanları etkileyen düşünce sistemlerini, kültürel
ve ekonomik koşulları kaydeden bir bellek niteliğindedir

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde
"isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil" vardır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) I ve IV E) III ve V

Cevap Anahtarı

1. A 2. B 3. E 4. A

Tanıtım

Tema: Bir Diyeceğim Var

Konu: Mektup-Dilekçe-E-posta

Alt Konular: Özel Mektup, Edebî Mektup, İş Mektubu, Resmî Mektup, Açık Mektup...

Temanın Amacı: Mektup, dilekçe, e-posta hakkında bilgi vermek.

Anahtar Kavramlar: haber vermek, haber almak, şikâyetle bulunmak, hitap...

Köprü Kurma

Günlük Hayattaki İletişimi Sağlar:

- İnsanlar, düşünce ve duygularını yazılı olarak ifade eder.
- Mektup, uzakta olan kişilerle iletişim kurmak için kullanılır.
- E-posta sayesinde anlık iletişim kurmak mümkündür.

Bireysel ve Resmî İhtiyaçlara Cevap Verir:

- Mektuplar, genellikle duygusal ve kişisel konular içindir.
- Dilekçeler, resmî işlemler için gereklidir (başvuru, şikâyet, talep).
- E-posta hem kişisel hem de iş amaçlı çok yönlü kullanılır.

Hak Arama ve Talepte Bulunma Aracıdır:

- Dilekçeyle resmî kurumlara istek ve şikâyet bildirilir.
- Vatandaşlık hakkı olarak herkes dilekçe yazabilir.
- E-posta yoluyla da dijital başvuru veya şikâyet iletilir.

Teknolojiyle Uyumlu ve Hızlıdır:

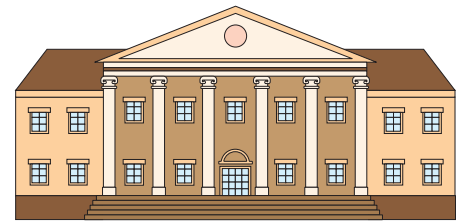
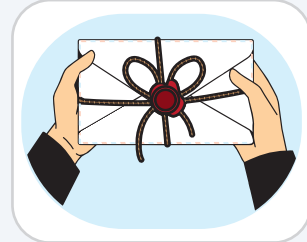
- E-posta, mektup ve dilekçeye göre çok daha hızlı ulaşır.
- E-postada dosya, fotoğraf, belge ekleme imkânı vardır.
- Kurumlar e-posta ile bilgilendirme yapar.

Eğitsel ve Sosyal Yönü Vardır:

- Okullarda mektup ve dilekçe yazma becerisi öğretilir.
- Yazılı anlatımı, düşünceyi düzenlemeyi geliştirir.
- Sosyal sorunlar, dilekçe ya da e-posta ile yetkililere iletilir.

Resmîyet ve Ciddiyet Taşıyabilir:

- Dilekçeler, resmî belge niteliği taşır; arşivlenir.
- E-postalarda resmî dil kullanmak gerekebilir.
- Mektuplar, bazen kurumsal veya resmî amaçlarla da yazılabilir.

Etkinlik-2

I. Metin

Hesap tablosu eğitimi için bütçeleme

Kime : Meryem Özdemir

Bilgi : Reyhan Kelkit

Konu : Hesap tablosu eğitimi için bütçeleme

Sevgili Meryem,

Gelecek yıl bütçesine, "hesap tablosu eğitimi" harcamalarının eklenmesi için yardımına ihtiyacımız var. Satış temsilcilerimizin yaptıkları hataları ortadan kaldırmak için bu eğitimi almaları gerekiyor. Biz şu anda bu sorunla ciddi anlamda mücadele ediyoruz. Mailin ekinde Reyhan'ın konuyla ilgili bana iletmış olduğu bilgileri bulabilirsin. Buradan eğitimin önemini, ihtiyacımızı ve eğitim seçeneklerini de görebilirsin.

Yardımın için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Satı Kelkit

Font

Gönder

II. Metin

Yalova İl Sağlık Müdürlüğüne,

İlinize bağlı Çiftlikköy İlçe Sağlık Müdürlüğünde çevre sağlığı teknisyeni olarak çalışmaktayım. Annemin rahatsızlığından dolayı iki (2) gün mazeret izni almak istiyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

13.10.2025

İmza

Günata Kelkit

Adres: ...

Bu iki metni; türü, dili, amacı, nasıl yazıldığı bakımından karşılaştırınız.

I. Metin

Türü	e-posta
Dili	içten
Amacı	Bir sorunun giderilmesi için yardım istemek
Nasıl yazıldığı	Teknolojik aletle

II. Metin

dilekçe
resmî
Hastalıktan ötürü mazeret izni istemek
Kalem ve kâğıtla

Yazılı Sınav - 3

1 ve 2. soruları bu görsele göre cevaplayınız.

1. Bu görsel, hangi oyuna aittir? Bu oyunun dört (4) özelliğini yazınız.

Karagöz oyunundan alınmıştır.

- Bir beyaz perde üzerine gölgeleri yansıtmak esasına dayanan tiyatro çeşididir.
- Karagöz'ü oynatan kişiye "hayali" ya da "usta" denir.
- Karagöz oyunları; mukaddime (giriş), muhavere (söyleşi-atışma), fasıl (asıl konu) ve bitiş olmak üzere dört bölümden oluşur. Oyunun asıl bölümü fasıl bölümüdür.
- Oyunun başkışileri, Karagöz ve Hacivat'tır. Karagöz, cahil halkı; Hacivat ise aydın ya da yarı aydın kişileri temsil eder.
- Oyunda konuya göre türlü meslek, yöre ve uluslardan kişiler (Kürt, Ermeni, Laz) kendi şiveleriyle konuşturulur. Bu kişilerden bazıları şunlardır: Çelebi (genç bir mirasyedi), Beberuhi (cüce ve aptal), Tuzsuz Deli Bekir (sarhoş, kabadayı), Efe (zorba), Zenne (kadın), Kayserili (pastırmacı), Arnavut (bahçıvan), Acem (zengin), Yahudi (bezirgân) vb.

2. Bu görsel, oyunun hangi bölümünden alınmıştır? Gerekçesiyle yazınız.

Bu görsel, Karagöz oyununun fasıl bölümünden alınmıştır çünkü oyuna Tuzsuz Deli Bekir tipi de dâhil olmuştur.

3. Sabahın ilk ışıklarıyla köyün üzerindeki sis, ince bir tül gibi dağılmaya başlamıştı Uygur, her sabah olduğu gibi elinde süt güğümüyle dere yoluna doğru yürüyordu. Henüz on dört yaşındaydı ama omuzlarındaki yük, yaşitlarından çok daha ağırdı. Yolun kenarındaki söğüt ağacı, sanki yorgun bir ihtiyar gibi dallarını suya bırakmıştı. Uygur, bu ağaca her baktığında kendi hâlini düşünmeden edemezdi; o da tıpkı ağaç gibi, kökleri bu topraklarda olsa da rüzgâr nereye esse oraya eğilmek zorundaydı.

Bu parçadaki anlatım biçimlerini ve düşünceyi geliştirme yollarını metinden örnekleriyle yazınız.

- köyün üzerindeki sis, ince bir tül gibi (benzetme)
- Henüz on dört yaşındaydı ama omuzlarındaki yük, yaşitlarından çok daha ağırdı. (karşılaştırma)
- ince bir tül gibi, yorgun bir ihtiyar... (betimleme)
- Parçanın bütününde öyküleme var.

4. Aşağıdaki cümleleri uygun sözcüklerle tamamlayınız.

- "Sürçülisan ettikse affola!" sözü Karagöz oyununun **bitiş** bölümünde söylenir.
- Dilekçede adres **sol alta** yazılır.
- **Açık** mektup, gazete ve dergilerde yayımlanmak üzere yazılır.
- Özel mektupta sağ üst köşeye **yer adı** ve **tarih** yazılır.
- Tanık göstermenin diğer adı **alıntılama** dır.

5. Aşağıdaki cümlelerde verilen bilgiler doğru ise yanına "D", yanlış ise "Y" yazınız.

- "Yâr bana bir eğlence medet!" diyen Karagöz'dür. (Y)
- Karagöz oyunundaki Hacivat, orta oyunundaki Pişekâr'ın karşılığıdır. (D)
- Dilekçe, resmî mektup çeşididir. (D)
- Gereksiz kullanımlardan kaçınmaya yalınlık denir. (Y)
- Akıcılık, bir metni sıkılmadan okumaktır. (Y)

6. Sarışına göre her şeyin aslında bir hayat mâcerası vardı. O, bir gün, bana, — “Bu masayı demek yeni aldın. Kimbilir, o belki de daha geçen yaz bir çay kıyısında, bir fasülye tarlasının ortasında kocaman, yüksek ve yayvan bir ağaçtı. Yaprakları vardı; üstünde ağaç kakanlar, sarıasmalar yuva kurmuştu. Öğle güneşlerinde mahmurlaşıyor, yapraklarını bırakıyor, ikinci serinliklerinde de geriliyordu.” demişti.

Bu parçada yazımı yanlış sözcükleri bulup doğru yazımlarını aşağıya yazınız.

mâcera: macera Kimbilir: Kim bilir fasülye: fasulye
ağaç kakan: ağaçkakan Demişti: demişti

7. Fahriye cevap vermedi. Macit Neriman'a döndü ()
 () Olmaz mı Neriman Hanım ()

Neriman da cevap vermedi. Balı! Gene babasını aldatmak, Şinasi meselesi, tuvalet () Neriman'ın yüzünde endişe çok barizdi () kendini toplayarak zorla gülümsediği hâlde vakit geçmişti.

Bu parçada ayraçlarla boş bırakılan yerlere hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

(:) (—) (?) (...) (.)

8. I. Daha sonra da 19. yüzyılda bu kez Batı kültür ve medeniyetle tanışmak, edebiyatımızı yine büyük bir değişimle karşılaştırmıştır.
 II. Çünkü toplum yapısı yine değişmiştir.
 III. Toplumda yaşanan değişmelerin, gelişmelerin; sosyal, siyasi ve ekonomik olayların edebiyatı etkilememesi mümkün değildir.
 IV. *Fatih-Harbiye* romanında da Doğu ile Batı kültürünün çatıştığı görülmektedir.
 V. Bu çerçevede düşünüldüğünde Türklerin, İslamiyet'i kabulünün edebiyatımızdaki yansımalarının ne kadar büyük olduğu görülür: devlet yapısı, sosyal ve kültürel yapı, aile yapısı vb.

Karışık biçimde verilen paragrafın düşüncenin akışına göre doğru sıralamasını yapınız.

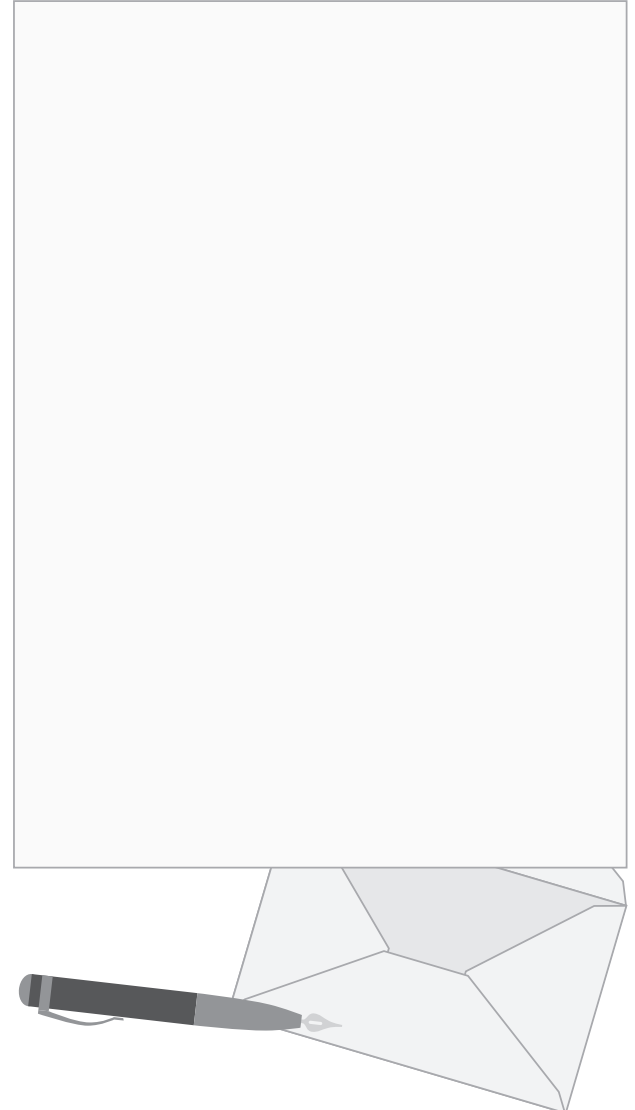
Toplumda yaşanan değişmelerin, gelişmelerin; sosyal, siyasi ve ekonomik olayların edebiyatı etkilememesi mümkün değildir. Bu çerçevede düşünüldüğünde Türklerin, İslamiyet'i kabulünün edebiyatımızdaki yansımalarının ne kadar büyük olduğu görülür: devlet yapısı, sosyal ve kültürel yapı, aile yapısı vb. Daha sonra da 19. yüzyılda bu kez Batı kültür ve medeniyetle tanışmak, edebiyatımızı yine büyük bir değişimle karşılaştırmıştır. Çünkü toplum yapısı yine değişmiştir. Fatih-Harbiye romanında da Doğu ile Batı kültürünün çatıştığı görülmektedir.

9. Kullanmak durumunda kalırsanız da ekran ışığını bulduğunuz ortama ve saate göre otomatik olarak ayarlayan, ekran ışığını azaltan, zararlı ışıkları renk filtresinden geçiren uygulamaları indirip cihazlarınızda kullanabilirsiniz. Bir de zaman zaman ekrandan başınızı kaldırıp uzağa bakmanız gözlerinizi bir nebze de olsa rahatlatmaya ve dinlendirmeye yardımcı olabilir.

Bu parçadaki fiilimsileri aşağıdaki tabloya yazınız.

İsim-fiil	Sıfat-fiil	Zarf-fiil
kullanmak, uygulama, bakmanız, rahatlatmaya, dinlendirmeye	bulduğunuz, ayarlayan, azaltan, geçiren	olarak, indirip, kaldırıp

10. Çok sevdiğiniz birine özel mektup yazınız.

TÜRK DÜNYASINDA HİKÂYE

Kırım Tatar Edebiyatı

- Kırım-Tatar hikâyelerinde **sürgün, yurt özlemi, kimlik kaybı ve vatan sevgisi** temel temalardır.
- Hikâyeler, halkın Sovyet baskısı altında yaşadığı **acıları ve direnişi** anlatır.
- Olaylar genellikle **günlük yaşamın gerçekleriyle iç içedir**.
- Toplumsal ve psikolojik çözümlemeler öne çıkar.
- Tatarca sade ve akıcı biçimde kullanılır; **atasözleri, deyimler, halk anlatıları** sıkça yer alır.
- **Cengiz Dağcı**, Kırım Tatarlarının sürgün ve savaş yıllarındaki dramını evrensel düzeyde anlatan en güçlü isimdir (*Onlar da İnsandı, Korkunç Yıllar, Küçük Alimcan*).

Kazak Edebiyatı

- Hikâyelerde **bozkır hayatı, at kültürü, doğa-insan ilişkisi** yoğun biçimde işlenir.
- Modernleşme, kentleşme ve geleneksel değerlerin çatışması önemli bir temadır.
- Eğitim, yoksulluk ve sosyal eşitsizlikler de ele alınır.
- Anlatımda **şiiressellik ve lirizm** hâkimdir.
- Halk edebiyatı kalıplarından beslenir.
- **Mukhtar Auezov**, özellikle *Abay Yolu* adlı eseriyle Kazak halkının dönüşümünü epik bir dille anlatmıştır.

Kırgız Edebiyatı

- Kırgız hikâyeleri, *Manas Destanı* **geleneğinden** beslenir; kahramanlık, dayanışma ve ahlaki değerler ön plandadır.
- Sovyet Dönemi sonrası hikâyelerde **bireyin toplum içindeki yalnızlığı ve değer değişimi** işlenir.
- Dağlar, bozkırlar ve hayvanlar; hikâyelerde sembolik bir yer tutar.
- **Cengiz Aytmatov**, Kırgız hikâyesini dünya edebiyatına taşımıştır (*Toprak Ana, Beyaz Gemi, Selvi Boylum Al Yazmalım*).

Azerbaycan Edebiyatı

- Hikâyelerde **millî uyanış, bağımsızlık mücadelesi, eğitim, kadın hakları** gibi konular işlenir.
- Olaylar, toplumsal gerçekliğe dayanır; karakterler, halkın içinden seçilir.
- Duygusal bir anlatım tarzı vardır.
- Azerbaycan Türkçesiyle yalın, anlaşılır ve etkileyici bir dil kullanılır.
- **Cafer Cabbarlı, Memmed Said Ordubadi, Sabir Rüstemhanlı** önemli hikâyeciler arasındadır.

Cengiz Dağcı (1919-2011)

9 Mart 1919 tarihinde Kırım'ın Yalta şehrinin Gurzuf köyünde doğar. Çocukluğu kıtlık, yoksulluk, Rus emperyalizminin zulmü ve büyük baskılar altında geçer. İlkokulu köyünde, ortaokulu Akmescit'te bitirir. Kırım'da Pedagogji Enstitüsü ikinci sınıfta iken İkinci Dünya Savaşı çıkar. 1941'de Ukrayna cephesinde Almanlara esir düşer. Almanların yenilmesi üzerine esir kampından kurtularak müttefik devletler safına sığınır. 1976'da Londra'ya yerleşir. İngiltere'deki hayatı da hiç kolay olmaz, bir taraftan yazarken en vasıfsız ve ağır işlerde çalışmak zorunda kalır. "Türkçe bana anamın konuştuğu dil" diyerek yazı dili olarak Türkçeyi kabul eder. Türkiye Türkçesindeki ilk kitabı 1956 yılında Varlık Yayınları tarafından yayınlanan *Korkunç Yıllar*'dır. Dağcı, Türk edebiyatının büyük yazarları arasındadır. Romanlarında Kırım Türklerinin yaşadığı acıları hüznü ama berrak bir üslupla aksettirir. Kitapları yıllarca elden ele dolaşır. Kırımla olan ilgisini hiçbir zaman koparmaz ve Kırım Türklerinin vatanlarına dönüşlerini anlatmayı ihmal etmez. Hatıralarında "Ben yalnızca Kırım'ın yazarı değilim ama Kırım'ın faciasını bütün gerçeği ve içtenliğiyle yalnız ben yazabilirdim." der. Hayatının son yıllarında içerisinde bulunduğu muhitteki karakterleri ele alan hikâyeler de yazar. Cengiz Dağcı, 22 Eylül 2011 tarihinde Londra'nın Soutfields bölgesindeki evinde vefat eder.

Eserleri:

Romanları: *Onlar da İnsandı, Korkunç Yıllar, Yurdunu Kaybeden Adam, İhtiyar Savaşçı, Benim Gibi Biri, Üşüyen Sokak, Ölüm ve Korku Günleri, Biz Beraber Geçtik Bu Yolu, Dönüş, Yoldaşlar, O Topraklar Bizimdi, Badem Dalına Asılı Bebekler, Anneme Mektuplar, Regina, Genç Timuçin*

Hikâyeleri: *Bay Markus'un Köpeği, Bay John Marple'in Son Yolculuğu, Oy, Markus Oy, Rüyalarda: Ana ve Küçük Alimcan*

Tanıtım

Tema: **Kültür Yolculuğu**Konu: **Fiilde (Eylemde) Çatı**Alt Konular: **Nesnesine Göre Fiiller, Geçişli, Geçişsiz, Oldurgan, Ettirgen Fiiller, Öznesine Göre Fiiller, Etken, Edilgen, Dönüşlü ve İşteş Fiiller**

Temanın Amacı: Yüklemin özne ve nesneyle ilişkisini belirtmek, eylemin yapılaş biçimini anlatmak, anlamda farklılık ve çeşitlilik sağlamak

Anahtar Kavramlar: Gerçek özne, sözde özne, nesne, “-t, -r, -dir”, “l, n”, “ş” ekleri, karşılıklılık, birliktelik, eylemin etkisi...

Köprü Kurma

İletişimde anlamı doğru kurmamızı sağlar.

- Günlük konuşmalarda eylemin kimin tarafından yapıldığını belirtmek isteriz.
- Örneğin:

- Kapıyı ben açtım. (Etken–iş yapan belli)
- Kapı açıldı. (Edilgen–iş yapan önemli değil ya da bilinmiyor)

Bu fark sayesinde anlatımda “yapan” mı yoksa “olan şey” mi önemli, onu belirtiriz.

Sorumluluk ve vurgu oluşturur.

- “Cam kırıldı.” demekle “Ozan, camı kırdı.” demek arasında sorumluluk farkı vardır.
- Günlük yaşamda bazen “Kim yaptı?”yı gizlemek veya vurgulamak isteriz.
 - Cam kırıldı. → kim yaptı belli değil (edilgen)
 - Ozan, camı kırdı. → yapan belli (etken)

Eylemin biçimini anlatır (birlikte ya da karşılıklı).

- Uygar ile Ege mesajlaştı. (İşteş–karşılıklı)
- Ali giyindi. (Dönüşlü–özne kendi üzerinde eylemi yapıyor)

Günlük yaşamda “birlikte yapılan” veya “kendimize yaptığımız” eylemleri anlatırken işteş ve dönüşlü fiilleri kullanırız.

Anlatımı çeşitlendirir ve duyguyu yansıtır.

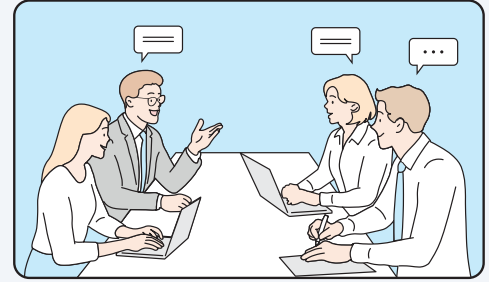
- Ev süpürüldü. (sonuç odaklı)
- Annem evi süpürdü. (özne odaklı)

Bu farklar, anlatımın tonunu değiştirir; bazen işi yapanı gizlenip “sonuç” vurgulanmak istenir.

Resmî ve yazılı dilde anlatımın nesnel olmasını sağlar.

- Gazete veya haber dilinde edilgen çatılar sıkça kullanılır:
 - Yeni köprü açıldı.
 - Kararlar alındı.

Böylece “kimin yaptığı” değil, “ne yapıldığı” ön plana çıkar.

Etkinlik-1

Bu âşık atışmasındaki geçişli ve geçişsiz fiilleri aşağıdaki tabloya yazınız.

Âşık İlhami

İlhami : Mademki veriyon ustalık süsü
Hakikat ilmine gir güzel güzel
Gel âşık sen bana olma ha asi
Bilmediğin şeyi sor güzel güzel

Feymanî : Dikkat et karşıda kusur arama
Sen nefesine öğüt ver güzel güzel
Benlik ile Hak'tan kaçıp yarana
Elini yüzüne vur güzel güzel

İlhami : Öğrendim huyunu hasta dediler
Gücenmez bir zaman dosta dediler
Âşıklıkta seni usta dediler
Rakibine çorap ör güzel güzel

Feymanî : Kusur olur hatırlara değdiğim
Saygıdır konuğa boyun eğdiğim
Usta mıyım çirak mıyım neydiğim
Bugün bu meydanda gör güzel güzel

İlhami : Yavrum okudun mu eliften hece
Gel görme kendini bu kadar yüce
Bir gece rüyamda bana gizlice
Sundu aşk badesin er güzel güzel

Âşık Feymanî

Feymanî : Dinledik cananın hoş sedasını
İsterim dünyanın daha nesini
Muhabbet mülkünde aşk badesini
Himmet etti verdi pir güzel güzel

İlhami : Âşıklar sözünde yalan söylemez
Hak'tan başkasına gönül bağlamaz
Saz çalmak insanı âşık eylemez
Âşıklık bir gizli sır güzel güzel

Feymanî : Öyle boş lafları sakın hoş sanma
Aklını kafeste besli kuş sanma
Hikmeti Hüda'dır sazı boş sanma
Her sanatın piri var güzel güzel

İlhami : Daima söylesin dillerin Hak Hak
Gel âşık elinden benliği bırak
Gururla üstüne bastığın toprak
Seni de beni de yer güzel güzel

Feymanî : Ömür bir pınardır, hayat bir ırmak
Bu fâni âlemde olur mu durmak
Gerçek âdemleri yiyemez toprak
Nefsini mihenge vur güzel güzel

Geçişli fiil	Geçişsiz fiil
Veriyorsun, sor, vur, öğrendim, dediler, ör, görme, okudun, dinledik, isterim, verdi, söylemez, eylemez, sanma, söylesin, bırak, yer, yiyemez	Gir, gel, olma, dikkat et, kusur arama, öğüt ver, gücenmez, olur, gönül bağlamaz